

багаторівневої освіти поняття «компетентність» корелює з такою дефініцією сучасного суспільства, як «інформація». Інформаційна компетентність в структурі підготовки майбутнього фахівця формується на основі структурних і якісних перетворень системи «людина - середовище проживання» і сучасним соціальним замовленням. Тим самим, для успішної професійної діяльності фахівця необхідно оволодіти необхідними знаннями, і компетенціями, що дозволяють орієнтуватися в інформаційному просторі.

УДК 378.147

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ "МЕНЕДЖМЕНТ"

*Криворучко О.М., д.е.н., професор,
oksana_kryvoruchko@i.ua*

*Федотова І.В., д.е.н., доцент,
irina7vf@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасні умови реалізації освітньої діяльності характеризуються впровадженням інноваційних змін. Новітня філософія освіти передбачає підготовку фахівців, здатних розв'язувати проблеми різної складності, використовувати здобуті знання у практичній діяльності та ін. За цих умов рівень освіченості фахівця визначається сукупністю певних компетентностей, увага акцентується на результаті навчання, який, в свою чергу, розглядається як здатність фахівця діяти в різних проблемних ситуаціях, застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері. Мова йде про використання компетентнісного підходу при формуванні освітніх програм, при викладанні дисциплін, при організації наукових досліджень тощо. Все це спонукає вчених до пошуку та розробки способів ефективної реалізації компетентнісного підходу.

Розкриття сутності і змісту компетентнісного підходу в освітньому процесі різними вченими дається неоднаково. Так, наприклад, в роботі [2] цей підхід розглядається як напрям модернізації освіти, в якому відображено зміст освіти, що не зводиться до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає набуття цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання

ключових функцій, соціальних ролей, вияв компетенцій; в роботі [3] компетентнісний підхід - це поступова переорієнтація провідної освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань і формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно-комунікаційно насиченого простору.

Автори роботи [4] розглядають сутність компетентнісного підходу на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти і визначають його як сукупність прийомів і методів впливу на результати підготовки аспірантів, заснованих на визначених компетентностях фахівця. Окрім цього, акцентується увага, що такий підхід є стрижнем підготовки майбутніх докторів філософії та розвиток їх компетентностей є послідовним безперервним процесом формування компетентностей бакалаврів і магістрів.

Таким чином, компетентнісний підхід передбачає використання відповідних освітніх технологій в навчанні, рефлексію здобувачів освіти, самостійність застосування у практичній діяльності професійних умінь і навичок.

На сьогоднішній день реалізація компетентнісного підходу у вищій освіті починається з визначення компетентностей в освітніх програмах підготовки фахівців різних рівнів: бакалавр-магістр-доктор філософії. Особливо гостро стоїть проблема визначення компетентностей для здобувачів ступеня доктора філософії (PhD) в зв'язку з відсутністю державних стандартів (для спеціальності 073 «Менеджмент» зараз розроблений проект стандарту 2018 р. (**Наказ Міністерства освіти і науки України ...**)).

Окрім цього, відсутній практичний досвід щодо такого підходу до підготовки аспірантів. До цих пір аспірантура була наче б то відокремленим підрозділом, підготовка кандидатів наук не розглядалась як продовження циклової освіти.

Перелік компетентностей для третього рівня, які необхідно засвоїти для того, щоб отримати ступінь доктора філософії було започатковано і визначено в рамках Болонського процесу. Він (перелік) ґрунтується на Дублінських дескрипторах, покладених в основу Європейської рамки кваліфікацій. Ступінь доктора філософії може бути присвоєний фахівцям, які проявили систематичне розуміння своєї дослідницької галузі і майстерне володіння

навичками та методами досліджень у цій галузі; продемонстрували здатність започатковувати, планувати, реалізовувати та корегувати послідовний процес ґрунтовного наукового дослідження, дотримуючись належної академічної доброчесності; зробили науковий внесок, провівши оригінальне дослідження, яке забезпечило приріст знань завдяки істотному обсягу праці і частина якого заслуговує на публікацію у національних або міжнародних рецензованих виданнях; є здатними до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових та складних ідей; можуть спілкуватися з колегами, ширшою науковою спільнотою та суспільством в цілому у питаннях, що стосуються сфери його експертних знань; дають підстави очікувати від них здатності в рамках академічного та професійного контексту сприяти технологічному, суспільному чи культурному поступу в суспільстві, заснованому на знаннях.

В Україні питання визначення компетентностей для підготовки докторів філософії активно обговорюється і їх перелік та рекомендації до формування відображаються у нормативних документах: Постанові Кабінету Міністрів України № 261 (2016 р.), Наказах Міністерства освіти і науки України № 600 (2017 р.) та 1648, № 584 (2020 р.). Порівняльна характеристика компетентностей доктора філософії, що визначені у цих документах та у проекті стандарту за спеціальністю 073 "Менеджмент", наведена в таблиці 1.

До спеціальних фахових компетентностей, що представлені в проекті стандарту, віднесено наступні: СК1. Здатність до пошуку, обробки та аналізу та узагальнення інформації для проведення самостійних наукових досліджень у сфері менеджменту; СК2 Здатність обґрунтовано обирати та використовувати методи та інструменти наукових досліджень у сфері менеджменту; СК3 Здобуття глибинних знань з менеджменту, зокрема розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань, критичного аналізу основних концепцій, оволодіння науковою термінологією; СК4 Набуття універсальних навичок дослідника у сфері менеджменту, зокрема застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності; СК5 Здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки

Таблиця 1 - Порівняльна характеристика нормативно визначених компетентностей доктора філософії

Вид компетентностей	Рекомендації щодо визначення компетентностей у нормативних документах			
	Постанова КМУ № 261 - 2016 р.	Накази МОНУ № 600 та 1648 - 2017 р.	Стандарт вищої освіти (проект) - 2018 р.	Наказ МОНУ 584 - 2020 р.
Інтегральна компетентність	-	Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.	Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики	Здатність <i>продувати нові ідеї</i> , розв'язувати комплексні проблеми у певній галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, <i>застосовувати мето-дологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення</i>
Загальні компетентності	1. Здобуття глибинних знань із спеціальності 2. Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору 3. Набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій	Перелік корелюється з описом відповідного кваліфікаційного рівня НРК. <i>Обов'язково (для доктора філософії):</i> - формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору; - набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, пошуку	ЗК1. Оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду; ЗК2. Здатність до критичного мислення генерування нових складних ідей, аналізу та синтезу цілісних знань; ЗК3. Здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень; ЗК4. Здатність спілкуватись з науковою спільнотою з метою презентації результатів	Обираються з переліку Проекту ЄС TUNING: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність планувати та управляти часом. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. Здатність спілкуватися іноземною мовою. та ін. <i>Обов'язково (для доктора філософії):</i> - формування системного наукового/мистецького світогляду,

	<p>діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності</p> <p>4. Здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності</p>	<p>та критичного аналізу інформації, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності;</p> <p>- опанування іноземної мови в обсязі достатньому для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності.</p>	<p>наукових досліджень та їх оприлюднення державною, англійською та/або іншою іноземною мовою;</p> <p>ЗК5. Здатність до науково-педагогічної діяльності у галузі управління та адміністрування;</p> <p>ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності.</p>	<p>професійної етики та загального культурного кругозору.</p>
<p>Спеціальні (фахові) компетентності</p>	<p>-</p>	<p>мають бути достатніми для продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, а також для оволодіння методологією педагогічної та наукової діяльності за фахом.</p>	<p>Сформульовані відповідно до предметної діяльності (СК1 - СК 6)- представлені за текстом</p>	<p>мають забезпечувати здатність до продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, а також до застосування сучасних методологій, методів та інструментів педагогічної та наукової (творчої) діяльності за фахом.</p>

спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з менеджменту; СК6 Здатність до впровадження результатів власних досліджень у сфері менеджменту.

Аналіз представлених компетентностей дозволяє зробити наступні висновки: по-перше, на наш погляд, достатньо коректно і повно сформульована інтегральна компетентність в Наказі МОНУ № 584 від 30.04.2020 р. Це потребує внесення змін у відповідні стандарти освіти, що розробляються на різних рівнях, в тому числі і в закладах вищої освіти. По-друге, перелік загальних компетентностей згідно проекту стандарту за спеціальністю 073 "Менеджмент" є достатньо вичерпним, відповідає наведеним рекомендаціям, що містяться в Наказі Міністерства освіти і науки України № 584, і відображає загальний рівень знань, умінь, спроможностей тощо, якими повинен володіти майбутній доктор філософії.

По-третє, спеціальні (фахові) компетентності не відображають у повному ступеню особливостей підготовки наукового працівника за певною спеціальністю для відповідної галузі. Так, наприклад, для освітньої програми, орієнтованої на підготовку фахівців-науковців в сфері автомобільного транспорту, на наш погляд, слід виокремити таку спеціальну компетентність, як "розуміння теоретичних та методологічних засад, що лежать в основі дослідження проблем у галузі економіки транспорту, розвитку і вдосконалення транспортної системи України, міжнародних транспортних коридорів, транспортно-логістичних систем". Окрім цього, науковий працівник, повинен мати стратегічне бачення. Тому до спеціальних компетентностей пропонується віднести: "здатність розробляти стратегічні документи розвитку систем на загальнодержавному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях".

Таким чином, компетентнісний підхід має велике значення порівняно з іншими підходами. Компетентнісна модель визначає фундаментальну основу підготовки здобувачів ступеня доктора філософії. Формування компетентностей докторів філософії потребує наукового обґрунтування в межах кожної спеціальності та врахування особливостей відповідної сфери практичної діяльності.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной парадигме. *Педагогика*. 2003. №10. С. 7–13.

3. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.

4. Пшенична О. С. Компетентнісна парадигма підготовки здобувачів ступеня доктора філософії в галузі освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. Вип. 56–57 (109–110). С. 343-349. URL: file:///C:/Users/AS/Downloads/Pfto_2017_56-57_45.pdf

5. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 584. URL: <https://www.google.com.ua>

УДК 658.15

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СКЛАДАННЯ І АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Мардус Н.Ю., к.е.н., доцент,

Nat_ua@ukr.net

Чумак Є.А., студент,

Багарян М.Д., студент

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»*

У сучасних умовах господарювання, будь-який господарюючий суб'єкт, котрий здійснює господарську діяльність, ставить за мету ефективне господарювання, тому підприємець обов'язково повинен вдало використовувати дані фінансової звітності з метою ефективного управління господарською діяльністю підприємства та надання як внутрішнім так і зовнішнім користувачам інформації, щодо основних показників діяльності підприємства. Саме на основі фінансової звітності можна детально розглянути та оцінити фінансовий стан підприємства, й відповідно до цього прийняти виважені управлінські рішення чим і визначається актуальність теми дослідження.

Слід зазначити, також й те, за результатами аналізу фінансової звітності, користувачі отримують відомості про фінансово-майновий стан й результати минулих господарських операцій підприємства, та які можливі перспективи продовження діяльності підприємства у майбутньому.